

Federiko Fellini 20 yanvar 1920-ci ildə İtaliyanın kurort şəhərlərindən biri hesab olunan Riminidə dünyaya gəlib. Onun atası Urbano Fellini ilə anası İda Barbiani 1918-ci ildə Romada ailə qurduqdan sonra Riminiyə köçməli olublar. Urbano kommivoyajyor işləyir. 1921-ci ildə Federikonun Rikardo adlı bir qardaşı, 1929-cu ildə isə Mariya Maddalena adlı bacısı doğulur.

Fellini hələ uşaqlıq illərindən iki şeyə nifrət edirdi. Bir səhərin erkən saatlarından qalxıb dini məktəbə yollanmaq, bir də faşizmə. Rəsm çəkmək və kinoya olan sevgisi isə ömrünün sonuna qədər davam etdi...

Məktəbə olan nifrəti onu tez-tez məktəbdən qaçmağa məcbur edirdi. On yaşında o, artıq tez-tez məktəbdən yayınıb yolunu yaxınlıqdakı sirkdən salırdı. Zəhmətkeş valideynlərinin tək arzusu oğullarını həkim və ya vəkil görmək idi. Lakin, Federikonun tək istəyi rəsm çəkmək, insanları kədərlandırmədən onlara öz yuxularını, qorxularını anladaraq onların həyatlarına dəvət olunmamış qonaq kimi girməkdir. Sonralar özü bu arzusunun belə dəlo getirdi: "Mən bir yalançı olaraq doğulmuşdum. Yalanlarımı mənimlə birlikdə inanan insanlara sahib olmalıydım."

Fellini məktəb və lisey illərinin xatirələrini "Amacord" filminə köçürməyi bacardı. Müsahibələrin birində uşaqlıq illəri ilə bağlı suala rejissor belə cavab verir:

"Oyaldə ailəsinin yanında, faşizmlə birlikdə, məktəbdə, kilsədə, yayda kiçik alman qızlarla dəniz kənarında yaşayan bir uşağın o zamanlar nələrdən düşüncəyini bilmək istəyirsiniz? Açıq, düz, əməlli xatirələrim olmadı. Olanları da filmlərimdə əks etdirdim. Xatirələrimi tamaşaçıların ixtiyarına verdikdən sonra hamısını beynimdən silib təmizlədim. Artıq həqiqətə baş verənlərlə, uydurduqlarımla bir-birindən ayıra bilmirdim. O zamana aid olan xatirələrim saxlandıqı arxivə boşaldım. Mənə icazə verin, sizə yenilərin uydurum..."

Fellini'nin gənclik illəri faşizmin on dəhşətli vaxtlarına təsadüf etmişdi. Bir çox sərbəst işləmək məcburiyyətində qaldı. Bir müddət polis, daha sonra qəzetlərdə müxbir və karikaturaçı kimi işləməli oldu. Hələ liseydə oxuyarkən yoldaşları ilə birlikdə uşaqlar və yeniyetmələr üçün qadağan olunan "Mark Avreliy" qəzetini həvəslə oxuyurdu. Qəzet çox çətinliklə əldə olunduğundan onu almaq üçün hər dəfə məktəbdən uzaqda yerləşən stansiyaya getməli olurdur. Bir dəfə isə keşiş həmin qəzeti onlardan alaraq bütün məktəbin gözü qarşı-

şında tika-tika edib havaya tullamışdı. Lakin Fellini onda mətbuat və yazıya həvəsi yaranan bu qəzeti və onun yazarlarını unuda bilmirdi. Bu səbəbdən günlərin bir günü redaksiyaya gedərək redaktor Torreslə tanış olur. Torres yazı makinasını onun qarşısına qoyub deyir: "Buyur, yaz. Nə bacardığını görək. Bax, hətta sənə yazmağın üçün başlıq da verirəm. Çişkinləyən yağış. Bir səhifə, dörd sətir yaz. Nə az, nə də ki, çox..." Fellini xatirələrində qeyd edir ki, həmin vaxtı yazı makinası onun gözündə canavara bənəyirdi.

Qırx daqiqəyə verilən yazını yazıb bitirən Fellini həmin vaxtdan sonra mətbuatda həm yazar, həm də karikaturaçı kimi

da müalicə almağa yollayırlar. Orada Fellini müayinə edən alman həkim onun sağlam olduğunu və dərhal Yunanıstan işiqmətinəki müharibəyə göndərilməsi tapşırğını verir. Lakin tələyin qəribə məqamları Fellini bu döyüşdən xilas edir. Alman hakiminin verdiyi qərardan bir az sonra xəstəxana yerləşən şəhər bombardman olunur. O, canın güclə xilas edib oradan qaçır və üç il müddətində müharibədən yayınmağa nail olur.

Bir müddət sonra o, radio tamaşalarının ssenarisini yazmağa başladı. Bir gün isə yazdığı ssenariləri üzrə qurulan "Ciccio və Pallina" tamaşasını radiodan dinləyərkən bir səs eşidir. Bu səs onun sevib ailə

Beləliklə, 1950-ci ildə Federiko Fellini Alberto Lattada ilə birlikdə ilk filmi "Var-yetenin işıqları"nı çəkir. Gənclərin həyatından bəhs edən və 1953-cü ildə ekranlaşdırılan "Ana uşaqları" Venesiya film festivalında "Gümüş Şir" mükafatına layiq görülür.

Film həyatı izah etməyin, Tanrı ilə yarışmağın müqəddəs bir formasıdır deyə rejissor filmdəki əsas rollardan birinə Vittorio de Sikanın çəkilməsini çox istəyir. Bu səbəbdən də onunla görüşə gedir. Həyəcanlı şəkildə rolu izah etdikdən sonra de Sika ifa edəcəyi obrazın homoseksual istəkləri olduğunu sezir. Fellinin xəbər alanda o, seziqlərinin doğru olduğunu bil-

Federiko Fellini: İcazə verin, sizə yeni xatirələr uydurum...

fəaliyyətə başlayır.

1938-ci ildə universitetə daxil olur. Yazıları və çəkdiyi karikaturalar "420" yumor jurnalında və "Avventuros" jurnalında dərc olunur. İkinci Dünya müharibəsi başlanan zaman hamı kimi Felliniyə də hərbi çağırış barədə sənət gəlir. Lakin o, baş verən qırğınların, həlak olan günahsız insanların, körpələrin ölümündə iştirakçı olmaq istəmir. Həm dini məktəbdə, həm də liseydə onlara Mussolini diktaturası altında müharibənin şərəfli bir hadisə olduğunu aşılamışdılar. Lakin buna baxmayaraq, Fellini hər vaxtlə müharibədən yayınmağa çalışır. Müxtəlif xatəliklərlə buna nail olur. Ən sonda isə onu yoxlamağa gələn həkimlər onu üçgünlük ruhi xəstəxana-

quracağı qadına Cülyetta Mazinaya aid idi... 1943-cü ildə aktrisa ilə rejissor ailə həyatı qururlar.

Dolanışığı qaydasına salmaq üçün Federiko bir neçə dostu ilə birlikdə "Funny Face shop" adlı mağaza açır. Günlərin birində "Roma açıq şəhərdir" filminin ssenarisi üzərində işə başlayan gənç rejissor Roberto Rossellini həmin mağazada peyda olur. Federiko ilə Robertsonun iş birliyi də həmin andan başlayır. Sercio Amido, Fellini və Rossellini birlikdə "Roma açıq şəhərdir" filminin ssenarisini yazmağa başlayırlar. Filmin gətirdiyi uğurdan sonra Rossellini ssenari yazmaq üçün yenidən Felliniyə müraciət edir. 1945-ci ildə Fellini Klaus Mannla birlikdə Rossellini "müharibə trilogiyası"na aid olan ikinci filmi "Payza"nın ssenarisini yazır. Həmin filmin çəkilişlərində ssenarist kimi iştirak edən Fellinin qəlbində film çəkmək arzusu baş qaldırır. O, film təcrübəsinin də məhz "Payza"nın çəkiliş meydançasından və Rossellini'dən öyrəndiyini sonralar vurğulamağı unutmur.

dirir və Vittorionun qəti şəkildə etiraz edəcəyini gözləyir. De Sika bir az fikirləşdikdən sonra deyir: "Filmin mövzusu insanlıq baxımından ağırılıq daşıyacaqsız, razıyam. Vəkilimlə görüşə bilərsiniz..."

Lakin sonradan məlum olmayan səbəbdən Vittorio de Sika həmin filmə çəkilir. Rejissorun növbəti uğurlu ekran işi olan "Yol" filmi 1954-cü ildə ekrana çıxır. Növbəti isə "Kabiriyanın gecələri" çəkilir. Böyük məhəbbət arzusunda olan fahişə qadının kədərli həyat hekayəsindən bəhs edən film 1958-ci ildə "Oskar" mükafatına layiq görülür. Aktrisa Cülyetta Mazina isə Kaanda ən yaxşı aktrisa kimi mükafat qazanır.

Katolik kilsə rəhbərləri bu filmə qarşı protesto edirlər. Fellininin keşiş dostu ona Genuyaya gedib məşhur, baş kardinallığa namizəd olan kardinalla görüşməyi məsləhət görür. Və ondan xahiş edir ki, "Kabiriyanın gecələri" filminə baxır. Kardinallıq razılaşır. Filmin izləncəyi otağı Fellini əvəlcədən qaydaya salır. Ora iri naxışçı olan, taxtı xatirlərdən kreslo yerləşdirib ətrafına qırmızı üzülük, kənarları zər işləməli yastıqcaqlar qoyur. Kardinallıq avtomobilində öz köməkçisi ilə gəlmiş filmə baxır. Film sona çatdıqdan sonra kardinallıq deyir: Yazıq Kabiriyaya. Onun üçün nə isə etməliyəm." Beləliklə, kardinallın bir telefon zəngi ilə film senzurasına və dini qurumların protestosundan sızırlla bilir.

Rejissor 1960-cü ildə yaradıcılığının zirvəsi hesab olunan "Şirin həyat" filmi ekranlaşdırır. Filmə orta təbəqəyə məxsus bir ailədən çıxıb Romaya gələn və anıdan özüni qlamur, intellektual insanların içində tapan insanın həyatından bəhs olunur. Müxbir kimi fəaliyyət göstərən Marçello həmin insanlarla birlikdə gündəlik həyatın parlılığı içində gətirdicə tonhallaq yuvaqların. Tanqidiçilər bu filmi İtaliya comiyyatinin fəlsəfi pırcəs adlandırlırlar. Lakin Fellini bu fikirlə razılaşır: "Həyat şəhri anlardan ibarətdir. Həmin an şirin şərək kimi içmək lazımdır".

Filmə baş rolları Marçello Mastrovanni və Anita Ekberq ifa edib. Deyilənə görə Marçello filmi ssenarisini Fellinin xəbər alanda, Fellini ona səhifələri boş olan bir dəftər verir. Dəftərin cəmi bir səhifəsində danızda çılpaq hələdə üzən bir kişi və onun ətrafında olan bir neçə qadın karikaturası çəkilib. Bu əhvalatdan sonra

"Həyat şəhri anlardan ibarətdir.
Həmin anı şirin şərək kimi
içmək lazımdır"

Mastroyanni bir də heç vaxt rejissordan ssenari tələb etməyib.

Anita Ekberqlə tanışlığını isə rejissor öz xatirələrində belə qeyd edir: "Aradan otuz il keçsə də, "Şirin həyat" filmi haqda söz düşəndə ilk ağıma gələn isim Anita Ekberq olur. Onun şəklini ilk dəfə Amerika jurnallarının birinin üz qabığında görmüşdüm. Güclü, sehləyici dişi pələng tək pilləkənin sürəhisində ata minmiş kimi əyləşmişdi. O zaman öz-özümə dedim "aman Allah, nə olur-olsun bizi qarşılaşdırma". Lakin filmi çəkməyə başlayanda ilk ağıma gələn qadın o, oldu. Onu dəvət etdim gəldi. Anitanın hər tərəfi işıq saçırdı. Hətta mən onu fosforlu qadın adlandırmışdım."

Fellini yaradıcılığının ən önəmli filmlərindən biri hesab olunan "Səkkiz yarım" filmi 1963-cü ildə lentə alınır. Bu filmi bir qayda olaraq rejissorun özünəməxsus tövbəsi adlandırırlar. Fellini filmlərinin sayına görə (buna kimi o, altı tammetrajlı, iki qısa metrajlı və bir müştərək film çəkmişdi) bu ekran işini "Səkkiz yarım" adlandırmışdı. Filmin qəhrəmanı rejissoru. O, yeni film çəkməyə hazırlaşır. Film üçün lazım olan hər şey hazır olsa da, Qvido yaradıcılıq böhranı keçirir. Prodüссер ondan çəkilişə başlamağı tələb etsə də, o, heç cür başlaya bilmir. Həkimlər ona kurort şəhərinə gedib dincəlməyi məsləhət görürülər. Lakin, burada da insanlar və uşaqlıq xatirələri ona dinclik vermir. Fellini bu avtobioqrafik filmə öz daxili dünyasını gətirib. Rejissor şüur axını fəndindən istifadə edib.

"Səkkiz yarım" filminin prodüseri Angelo Ritsoli filmi çəkmək üçün Felliniyə müraciət edəndən üç ay sonra rejissor bundan imtina edib. Hətta bu səbəbdən münasibətlərinin korlana biləcəyini də ehtiyatla vurğulayıb. Lakin artıq müqavilə bağlanan müddətdən xeyli vaxt keçib. Aktyorların bir qismi seçilib, dekorasiyalar qurulub. Fellini çarəsiz halda filmin digər ssenaristləri ilə birgə ssenarini yazmağa başlayır. Filmin hərəm bölməsinə gəlib çatanda o, yazmağa ara verib aktyorlarla görüşməyi qərara alır. Mastroyanni, Sandro Milo və Anuk Eme ilə görüşür. Filmə çəkəcəyi sanatoriyadakı dekorları diqqətlə nəzərdən keçirir. Lakin geri qayıdandan sonra ssenariyə davam edə bilmir. Ssenari ilə bağlı qurduğu bütün süjetləri unudur. Və elə o zaman onun ağına dahiyənə fikir gəlir. Ssenarini yazmağa başladığı gündən filmin çəkilişinin sonuna qədər başına gələn əhvalatları, xatirələrini həmin filmə canlandırmaq.

Filmi xüsusən, İsa Məsihin heykəlinin vertolyotla daşınması, striptiz səhnələrinə görə mənfi qarşılayan Vatikan ona yasaq qoymağı tələb etdi. Bir neçə ay müddətində "Şirin həyat" İtaliyada qadağan olundu.

Hətta premyera zamanı tamaşaçılardan biri Fellininin üzünə tüpürür, baş rolun ifaçısı Marçello Mastroyannini isə "əxlaqsız" adlandırırlar. Sonralar Kannda "Qızıl palma budağı" alan filmdən yasaq götürüldü, o, kinoda böyük epoxanın simvoluna çevrildi və çox rejissorun yaradıcılığına təsir elədi.

1973-cü ildə uşaqlıq və məktəb illərindən bəhs edən "Amarkord" filmindən sonra rejissor daha yeddi film ekranlaşdırır.

Ömrünün son illəri rejissordan müsahibə alan müxbirin Sonrakı filminiz üçün danışacağınız nələrə var? Sualına dahi rejissor belə cavab verir: Yaddaş uçub gedir. İnsanların adlarını, hətta bəzən sözləri xatırlamaq üçün xeyli əziyyət çəkirəm. Övvəllər yaşlandığım zaman mənə sədaqətlə gözləyən kitabları oxuyacağımı, heç vaxt görmədiyim muzeyləri gəzəcəyimi fikirləşirdim. İndi isə bu qədər ölü məzardan, çöküntü və yığıntıların yaratdığı ağırlardan sonra geriye nələr qalıb bilmirəm. Hər filmimdən sonra xüsusilə qadınlardan ibarət olan tamaşaçılar xəfif inciklik və ümidlə məndən soruşurdular: bəs niyə gözəl məhəbbət filmi çəkmirsiniz? Hə, bax, həmin tamaşaçıları məmnun etmək istəyirdim.

1993-cü ildə rejissor kino sənətin qazandırdığı töhfələrə görə "Oskar" mükafatına layiq görülür. Həmin il oktyabr ayının 30-da o, Mazina ilə birgə qızıl toylarını qeyd edəcəkdə. Lakin oktyabrın 15-i rejissor insult keçirir. Xəstəxanaya yerləşdirilsə də Fellini oktyabrın 31-də dünyasını dəyişir. Ondan bir il sonra isə arvadı Culyetta Mazini həyata gözlərini əbədi yumur.

Hazırladı:

Samirə ƏŞRƏF

